

ב"ה.

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו ובחסדו הגדול זיכנו בחגיגת הבר מצוה של בנינו, התמים **מנחם מענדל שיחי'.**

התודה והברכה לכל קרובי המשפחה, ידידים ומכירים, שהואילו לבוא לשמוח אתנו ביום שמחת לבבנו, ולברך את חתן הבר מצוה שיחי', ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בשמחה ובטוב לבב הננו בזה לכבד את המשתתפים בשמחתנו בתשורה מיוחדת, הכוללת:
(א) צילום כתי"ק מהגהות כ"ק אדמו"ר זי"ע על שיחת ט' אדר ה'תש"נ - מלאות יובל שנים להעברת מרכז חסידות חב"ד לחצי כדור התחתון. (ב) חלק משיחת ש"פ ויקרא, פ' זכור, ט' אדר-שני ה'תשכ"ה - מלאות כ"ה שנה להנ"ל.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך אתכם ואותנו, בתוך כלל אחינו בני יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

מוקיריהם ומכבדיהם

אורי ניסן וחנה פריידא פלדמן

ט' אדר, ה'תשפ"ה
פילדלפי, פנסילבני'

קדושים

בס"ד.

פתח דבר

בזה הננו מוציאים לאור שיחת ליל ג' פ' תצוה, ט' אדר שנה זו
— ע"ד מלאות יובל שנים להעברת מרכז חסידות חב"ד לחצי כדור
התחתון.

מערכת "אוצר החסידים"

יא אדר

שנת ה'תש"נ (הי' תהא שנת נסים),
מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק,
ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. שיחת ליל ג' פ' תצוה, ט' אדר ה'תש"נ.

– יובל שנים להעברת מרכז חסידות חב"ד לחצי כדור התחתון –

א. ט' אדר הוא היום שבו הועבר המרכז של חסידות חב"ד מחצי כדור העליון לחצי כדור התחתון – בבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לארצות-הברית באופן של קביעותי (כמדובר כמ"פ²).

והדגשה יתירה בט' אדר דשנה זו – שבה מלאו יובל שנים (חמישים שנה) לבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר לארה"ב (ט' אדר ה'ש"ת – ט' אדר ה'תש"נ).

ונוסף לזה, ישנו גם העילוי שמצד כללות השנה, כולל גם הקביעות המיוחדת דט' אדר בימי השבוע, כדלקמן.

ב. וביאור הענין:

ידוע הפתגם³ שבחצי כדור התחתון לא הי' מתן-תורה בגילוי. ומזה מובן גודל החידוש שנעשה בבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר לארה"ב (בט' אדר) – שדוקא בחצי כדור התחתון נעשה המרכז של חסידות חב"ד, פנימיות התורה, "נשמתא דאורייתא"⁴.

ויש להוסיף בהשייכות דפנימיות התורה דוקא למתן-תורה:

דובר כמ"פ⁵ שבמתן-תורה הי' בגילוי בעיקר פנימיות התורה, כדאיתא במדרשי חז"ל⁶ שבמעמד הר סיני ראו בני מעשה מרכבה, וכמודגש בהתחלת עשרת הדברות (שנכללים בשתי דברות הראשונות) "אנכי" ו"לא יהי לך" – שזהו"ע דידיעת אלקות, התוכן דפנימיות התורה.

ובפרטיות יותר – הדיבור הראשון, "אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"⁸:

"אנכי הוי' אלקיך" – הם ג' דרגות באלקות.

"אשר (הוצאתיך מארץ מצרים)" – מלשון אושר, שרומז על ספירת הכתר⁹, ובכתר עצמו – כתר למעלה מכתר כו', עד למהותו ועצמותו ית'.

"הוצאתיך מארץ מצרים" – ע"י ההמשכה והגילוי דמהותו ועצמותו ית', ובלשון חז"ל¹⁰ שיצי"מ היתה עי"ז ש"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם", וידוע פירוש כ"ק אדנ"ע¹¹ ש"בכבודו ובעצמו" קאי על מהותו ועצמותו ית', שנמשך וירד למטה מטה ביותר, עד ל"ארץ מצרים", "מקולקלים מכל האומות"¹², ובארץ מצרים עצמה "בקרב הארץ"¹³, ועד שעיר הבירה היתה "מלאה גילולים"¹⁴, שלכן הוצרך להיות הדיבור מחוץ לעיר דוקא¹⁵ – שם ירד

"ונגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם".
ועפ"ז מובן החידוש שבהעברת המרכז דחסידות חב"ד לחצי
כדור התחתון – שדוקא בחצי כדור התחתון שבו לא הי' מתן-תורה
בגילוי, נעשה המרכז דגילוי והפצת פנימיות התורה, עיקר הענין
דמתן-תורה.

ג. בסגנון אחר קצת:

העברת מרכז חסידות חב"ד לחצי כדור התחתון הו"ע של ירידה
– ירידה למקום שבו לא הי' מתן-תורה בגילוי. אבל לאידך, ע"פ
הידוע¹⁶ שלפי-ערך גודל הירידה נעשית גם העלי' למעלה יותר, מובן,
שדוקא ע"י הירידה דפנימיות התורה לחצי כדור התחתון נעשית
העלי' במכלית השלימות, העלי' דגאולה האמיתית והשלימה, שאז
יהי' שלימות הגילוי דמתן-תורה ("תורה חדשה מאתי תצא"¹⁷).

וענין זה (העלי' דגאולה האמיתית והשלימה) שייך במיוחד
לתורת חסידות חב"ד, שעל ידה מתאחדים פנימיות התורה ונגלה
דתורה ונעשים "תורה אחת"¹⁸ – כי, תורת חסידות חב"ד היא בחי'
היחידה (שנקראת "אחת"¹⁹) שבתורה²⁰, הקשורה עם בחי' היחידה
שבישראל, נשמתו של משיח צדקנו²¹, שעל ידו נעשה שלימות הגילוי
ד"יחידו של עולם"²² בכל העולם כולו כפי שיתגלה בגאולה האמיתית
והשלימה.

ויש להוסיף בהשייכות לעבודתו המיוחדת של כ"ק מו"ח אדמו"ר
נשיא דורנו – כמרומז בשמו (הראשון) ע"ש "יוסף ה' לי בן אחר"²³,
לפעול גם בבחינת "אחר"²⁴, וגם בנוגע לכל העולם כולו, שהאור האלקי
יאיר בגילוי בכל עוה"ז הגשמי²⁵, גם בחצי כדור התחתון, כפי שיתגלה
בגאולה האמיתית והשלימה, שגם היא נרמזת בשמו – "והי' ביום
ההוא יוסיף אדניי שנית ידו גו"²⁶.

ד. "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה"²⁷:

בט' אדר מידי שנה בשנה חוזר ונשנה החידוש דהמשכת וגילוי
פנימיות התורה (העיקר דמ"ת) בחצי כדור התחתון, ולא עוד אלא
שניתוסף בזה באופן של חידוש – "כחדשים", עד ל"חדשים"²⁸, ועד
לחדשים ממש.

ומזה מובן שט' אדר שבכל שנה הוא נעלה יותר מט' אדר
בשנים שלפנ"ז, ועד לט' אדר השתא שהוא נעלה יותר מט' אדר דשנה
שעברה, אף שהיתה שנה מיוחדת – "תשמט ידך"²⁹, וכן השנה
שלפני' – תשמח ותשמח.

ובפרט מצד העילוי המיוחד דשנה זו – תש"נ, כפירוש בני'
שהולך ומתפשט³⁰ בהר"ת דתש"נ: תהא שנת נסים, החל מנס הגאולה

27 אדר

?

האמיתית והשלימה, ומה גם שהתחלתה וראשיתה ("ראש השנה", שכולל כל ימי השנה³¹) ביום השבת, שקשור עם "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"³².

ועילוי נוסף בשנה זו בנוגע להקביעות דט' אדר בימי השבוע – ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב³³, טוב שנתפרש בגלוי בתושב"כ, וב"פ טוב, "טוב לשמים וטוב לבריות"³⁴, טוב כפול, וידוע³⁵ ש"כפל" קשור עם הגאולה, כמארו³⁶ "חמש אותיות נכפלו וכולן לשון גאולה", גאולה האמיתית והשלימה, שאז יהיו כל עניני טוב באופן ד"כפלים לתושי"³⁷.

ה. ועוד ועיקר – שבשנה זו מלאו יובל שנים להחידוש דהמשכת וגילוי פנימיות התורה (העיקר דמ"ת) בחצי כדור התחתון:

יובל שנים (נוסף על היותו תקופה שלימה) נקרא בשם "עולם"³⁸, "עולם שלם", שכולל כל העולם כולו וכל העולמות כולם, וענינו בעבודה – שכולל כל עניני העבודה, כלשון הכתוב³⁹ "ועבדו לעולם", וכולל גם הפירוש ד"עולם" מלשון נצחיות.

ועד"ז בנדוד – שבמלאות יובל שנים נשלמה העבודה דהמשכת וגילוי פנימיות התורה (העיקר דמ"ת) בחצי כדור התחתון, ונעשית באופן של קביעות ונצחיות.

ועי"ז נפעל דוגמתו בנוגע לענין הגאולה – שנעשית "גאולת עולם"⁴⁰, גאולה נצחית שאין אחרי גלות⁴¹, ל"עם עולם", ע"י שלימות הגילוי ד"תורת עולם", נגלה דתורה ופנימיות התורה באופן ד"תורה אחת", ע"י גילוי בחי' היחידה שבתורה (כנ"ל ס"ג).

*

ו. ויש לומר, שהעילוי דיובל שנים לגילוי פנימיות התורה (מ"ת) בחצי כדור התחתון באופן של קביעות ונצחיות, שייך גם לתוכנו של הזמן – ט' אדר.

ולכל לראש – מצד כללות החודש⁴²:

ענינו של חודש אדר הוא – ימי הפורים⁴³, שבהם "קיימו מה שקיבלו כבר"⁴⁴ – הקיום והתוקף (באופן של קביעות ונצחיות) דמתן-תורה.

ויש להוסיף, שענין הקביעות והנצחיות מודגש בימי הפורים יותר מכל המועדים – כמ"ש⁴⁵ "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"⁴⁶.

וענין זה מרומז גם בשמו של החודש – "אדר" – כדאיתא בגמרא⁴⁷ "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר, שנאמר⁴⁸ אדיר במרום ה'"⁴⁹, "כלומר, שאדר לשון קיום וחסד, ולכך נקרא אדר"⁵⁰.

ועד²¹ בנוגע לענין השמחה שבחודש אדר – "משנכנס אדר מרבין בשמחה"²¹:

שמחת פורים גדולה יותר מהשמחה דכל הימים טובים, "מועדים לשמחה"²², המועדים דחודש תשרי, חודש ניסן, וגם חודש סיון (השמחה ד"זמן מתן תורתנו") – שבכל המועדים היו ב"ד מעמידים שוטרים להגביל את השמחה (כדי שלא יבואו לענינים בלתי-רצויים ח"ו)²³, משא"כ בפורים שהשמחה צריכה להיות למעלה ממדידה והגבלה, "עד דלא ידע"²⁴.

ומזה מובן גם בנוגע להשמחה דחודש אדר – שנוסף לכך שכללות ענין השמחה הוא באופן של פריצת גדרים²⁵, הרי, השמחה דחודש אדר קשורה ושייכת ונעשית הכנה לשמחת פורים שלמעלה ממדידה והגבלה, וממנה ועל ידה באים לתכלית השלימות שבענין השמחה – פריצת כל הגדרים ולמעלה מכל מדידה והגבלה – שמחת הגאולה האמיתית והשלימה, גאולה נצחית, שאז תהי' גם השמחה באופן נצחי – "שמחת עולם"²⁶.

ז. ובחודש אדר עצמו – תשיעי באדר:

נוסף לכך שבהתחלת חודש אדר מתחילים כבר עניני הפורים, "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ועד ש"כל החודש כשר לקריאת המגילה .. החודש אשר נהפך גו' לשמחה"²⁷ – הרי, בחודש אדר עצמו הולך וניתוסף מיום ליום בכל עניני הפורים.

ובפרט לאחרי שישנו גם יום הש"ק בחודש אדר – שקשור עם ענין השמחה, כמ"ש²⁸ "וביום שמחתכם אלו השבתות", וקשור גם עם כללות הענין דמ"ת (ענינו של פורים, "קיימו מה שקיבלו כבר"), כמארז"ל²⁹ "דכו"ע בשבת ניתנה תורה".

והוספה יתירה – בתשיעי באדר:

תשיעי באדר (מתחלת היום) הוא לאחרי שישנה השלימות דשמונה ימים³⁰. וידוע העילוי דמספר שמונה [שזוהי המעלה דחנוכה³¹ שיש בו שמונה ימים, לגבי חג הפסח וחג הסוכות, שבעה ימים, ועאכו"כ לגבי חג השבועות, יום אחד] – שקשור עם הגאולה העתידה, כמארז"ל³² כינור .. של ימות המשיח שמונה". ומזה מובן שביום התשיעי שלאחריו ישנו עילוי גדול עוד יותר (ועד שנעשה הכנה להעילוי דיום העשירי, "העשירי יהי' קודש"³³).

ועפ"ז מובן שתשיעי באדר הוא זמן מסוגל להמשכת וגילוי פנימיות התורה בחצי כדור התחתון, ועד לאופן של קביעות ונצחיות, כשנשלם יובל שנים – הן מצד כללות החודש ששייך לפורים, הקיום והתוקף דמ"ת, והן מצד יום התשיעי שבו הקשור עם הגאולה העתידה, שבה נעשה תכלית השלימות דמ"ת.

א כ"ע ט
א כ"ע ט

שנה

ח. ויש להוסיף עוד ענין בהעילוי דט' אדר השתא:

השלימות ד"יובל שנים" להחידוש שנעשה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בבואו לחצי כדור התחתון בט' אדר, היא, בסמיכות להשלימות ד"ארבעים שנה" ליום ההילולא שלו החל מהעשירי ("הע-שירי יהי' קודש") לחודש עשתי עשר⁶⁴, שאז נעשה העילוי ד"קאי" איניש אדעתי דרבי⁶⁵.

ועפ"ז יש להוסיף בביאור העילוי דתשיעי באדר – שלהיותו לאחרי השלימות דעשירי בחודש עשתי עשר, מובן, שיש בו עילוי גדול עוד יותר.

*

ט. ויש לקשר הנ"ל עם פרשת השבוע – פ' תצוה:

בהתחלת פ' תצוה נאמר: "ואתה תצוה את בני ישראל... להעלות נר תמיד... מערב עד בוקר... חוקת עולם לדורותיכם".

והענין בזה בעבודת האדם⁶⁶:

ידוע פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁶⁷ ש"ואתה" הוא "מהות עצמותך"⁶⁸ דמשה, שקשור עם "עצמות א"ס ב"ה שנק' אתה", ועל ידו נעשה צוותא וחיבור דבניי – "תצוה (מלשון צוותא וחיבור⁶⁹) את בני ישראל" – עם עצמותו ית'.

וממשיך בכתוב "להעלות נר תמיד... מערב עד בוקר" – שהם ב' אופני עבודה הפכיים, "נר תמיד" מורה על מצב של אור וגילוי באופן שלמעלה משינוי, ו"מערב עד בוקר" מורה על עבודה באופן של שינויים המצבים מערב ובוקר; וחיבורם יחד נעשה ע"י הנתנת-כח ד"ואתה תצוה" – בכח העצמות שלמעלה משניהם, ולמעלה מהגדר דעליון ותחתון, שלכן נעשה על ידו חיבור ב' הקצוות, שהעליון ביותר נמשך ויורד עד למטה ביותר.

וענין זה נעשה ע"י לימוד התורה (ענינו של משה רבינו⁷⁰) – שלהיותה "דבר ה' ממש", נעשה על ידה "גילוי יחודו ית' למטה כמו למעלה"⁷².

ומסיים בכתוב "חוקת עולם לדורותיכם" – שנעשה באופן של חקיקה ("חוקת"), כמבואר בדרושי חסידות⁷³ מעלת אותיות החקיקה (אותיות שבלוחות, "חרות על הלוחות"⁷⁴) ש"הם מיני' ובי' והן דבר א' ממש עם האבן שנחקקו בו", שלכן, ה"ז באופן קבוע ונצחי לעד ולעולמי עולמים – "חוקת עולם לדורותיכם"⁷⁵.

ובענין זה נרמזת השייכות לט' אדר, שבו נעשה הגילוי דפנימיות התורה בחצי כדור התחתון באופן של קביעות ונצחיות – ע"ד וברוגמת הפעולה דמשה רבינו⁷⁶ ("ואתה תצוה") ע"י התורה (כולל

341

(119)

34

ה

ובמיוחד פנימיות התורה שהיתה בגילוי כש"משה קבל תורה מסיני" (נר שגם למטה ("מערב עד בוקר") יהי מצב של אור וגילוי תמידי ("נר תמיד") באופן קבוע ונצחי ("חוקת עולם לדורותיכם").

*

י. והמעשה הוא העיקר⁷⁸:

יש לנצל יום סגולה זה (והימים הסמוכים אליו, ובפרט ביום השבת ובימי הפורים, ובאופן דמוסיף והולך) שבו מלאו יובל שנים לגילוי תורת החסידות בחצי כדור התחתון – להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה בכלל, והפצת המעיינות חוצה בפרט, בכל מקום ומקום, בכל קצוי תבל.

ומתחיל – בעריכת התוועדויות בקשר לט' אדר בכל מקום ומקום, ולכל לראש – בעיר הבירה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כאן בברוקלין, שבה קבע מקום מושבו במשך עשר שנים⁷⁹ האחרונות⁸⁰ בחיים חיותו בעלמא דין, ו"קדושה לא זזה ממקומה"⁸¹, ואדרבה, באופן של הוספה משנה לשנה, ועאכו"כ במלאות יובל שנים לקביעת הקדושה במקום זה⁸².

יא. ויה"ר שהדיבור וקבלת החלטות טובות בכהנ"ל ימהרו ויזרו עוד יותר את השכר האמיתי – גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובאופן ש"לא עיכבן כהרף עין"⁸³, תיכף ומיד ממש, בהתחלת המעל"ע דתשעה באדר, ובפרט שנמצאים כבר לאחרי תפלת ערבית, עד לסיימה באגרת "אך"⁸⁴ צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך"⁸⁵.

וכן תהי לנו – שתיכף ומיד ממש (עוד לפני ק"ש על המטה, ולפני המשך ההתוועדות) יקויים היעוד "ישבו ישרים את פניך"⁸⁶ בביהמ"ק השלישי, ושם – יראה כהן בציון, אהרן הכהן, שמקיים הציווי "להעלות נר תמיד .. מערב עד בוקר .. חוקת עולם לדורותיכם".

ובפרט ע"י ההוספה במצות הצדקה – כנהוג בכגון דא לסיים בשליחות מצוה לצדקה – ש"מקרכת (עד לקירוב וזירוז הכי גדול) את הגאולה"⁸⁷, גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, לכל בני, כולל גם כל בני שבכל הדורות, כיון ש"הקיצו ורננו שוכני עפר"⁸⁸, וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בראשם.

ועוד והוא העיקר – תיכף ומיד ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לכאו"א מהנוכחים שיחיו שטר של דולר – על מנת לתת לצדקה].

הערות
87
88

מזכרת מחגיגת בר מצוה של מנחם מענדל שיחי' פלדמן – ט' אדר ה'תשפ"ה

- (כשג תר"ף) 967
- 1) לאחרי הקדמת הביקור כפנה שנים לפניו — דיש לומר, שביקור זה הי' הכנה לביאתו בקביעות בתכלית השלימות, ע"ד מ"ש (ויגש מו, כח) "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו גשנה".
 - 2) ראה גם שחת ש"פ שלח כ"ח סיון תשמ"ו, תשמ"ט. ועוד.
 - 3) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' שלא. וש"נ.
 - 4) זח"ג קנב, א.
 - 5) ראה לקר"ש ח"א ע' 149 ואילך. ועוד.
 - 6) ראה שמו"ר פ"ג, ב. וש"נ.
 - 7) במכ"ש וק"ו מזה ש"הם כללות כל התורה כולה" (תניא רפ"כ).
 - 8) יתרו כ, ב.
 - 9) ע"ח שט"ז פ"ב. וראה ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ) מע' אשר, אשרי (ע' איתרלו ואילך).
 - 10) הגש"פ פיסקא "מצה זו" ושם לפניו פיסקא "ירוציאנר".
 - 11) ראה סה"מ אנת"ר ע' עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד.
 - 12) תר"כ ופרש"י אחרי יח, ג. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ח.
 - 13) וארא ח, יח.
 - 14) פרש"י שם ט, כט.
 - 15) פרש"י שם. בא יב, א.
 - 16) ראה סה"מ עת"ר ע' רכו. ועוד.
 - 17) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.
 - 18) ראה שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט (ע"ד אופן הלימוד בישיבת תורת): "להיות תורת ה' תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה".
 - 19) תוד"ה עד אחת — מנחות יח, א.
 - 20) ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות
 - 21) רמ"ז לזח"ב מ, ב (מק"מ קמו, ב), ולזח"ג רט, ב (מק"מ קצ, ב).
 - 22) ראה תניא ספ"ג. ובכ"מ.
 - 23) ויצא ל, כ.
 - 24) ראה אוה"ת עה"פ. ועוד.
 - 25) ועי"ז ניתוסף גם בהגילוי בכל העולמות כולם.
 - 26) ישע"י יא, יא.
 - 27) לשון הכתוב — אסתר ט, כח. וראה אמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (ולחזיר"א) פכ"ט.
 - 28) ע"ד ב' הגירסאות במארו"ל בנוגע לדברי תורה — כחדשים (ספרי ופרש"י ואתחנן ו, 1), אג' חדשים (פרש"י תבוא כו, טז).
 - 29) לשון הכתוב — ראה טו, ג.
 - 30) ועי"ז נעשה בו התוקף דתורה, ככל המנהגות שנתפשטו בתפוצות ישראל שיש בהם התוקף דמצות עשה ומצות לא תעשה (ראה רמב"ם ריש הל' ממרים. שם פ"ב ה"ב ואילך).
 - 31) ראה לקר"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. ובכ"מ.
 - 32) תמיד בסופה
 - 33) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).
 - 34) לשון חז"ל — קידושין מ, א. וראה אוה"ת בראשית לג, ב. ועוד.
 - 35) ראה ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ועוד.
 - 36) יל"ש ר"פ לך לך (רמז סד).
 - 37) לשון הכתוב — איוב יא, ו.
 - 38) קידושין טו, א. מכילתא ופרש"י משפטים כא, ו.
 - 39) משפטים שם.
 - 40) לשון הכתוב — בהר כה, לב.
 - 41) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.
 - 42) להעיר, שיש מעלה מיוחדת בחודש אדר דשנה פשוטה (כשנה זו) — שכל עניני אדר שנעשים בשנה מעוברת במשך ב' חדשים (ריבוי ענינים בכמות ובאיכות, שלא מספיקים לפעול באהר-הסמך לניסן, אלא צריכים חודש נוסף לפניו), נעשים (בשנה פשוטה) במשך חודש א', שמה מובן, שיש הוספה מיוחדת בהנתינת כח דהקב"ה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה.
 - 43) ולהעיר ממ"ש בירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) ש"כל החודש כשר לקריאת המגילה (אם

כ"ו יוא"א י"א
 967 תר"ף
 ע"כ
 א"י

מזכרת מחגיגת בר מצוה של מנחם מענדל שיהי' פלדמן – ט' אדר ה'תשפ"ה

לא יוכל לקרות המגילה בזמנה, מאי טעמא, והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה וגו', והובא להלכה ברמ"א (אוי"ח סתרפ"ח ס"ז).

(44) שבת פח, א.

(45) אסתר ט, כח.

(46) ראה רמב"ם הל' מגילה בטופן.

(47) ביצה טו, ב ובפרש"י.

(48) תהלים צג, ד.

(49) להעיר גם ממנחות נג, א: "יבוא אדיר זה הקב"ה, דכתיב אדיר במרום ה', ויפרע לאדירים אלו ישראל, שנאמר ואדירי כל חפצי במ". וראה גם רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור ע' שמא) בהמשך ביאור דברי הגמרא: "וכן בתורה נאמר יגדיל תורה ויאדיר".

וע"פ מ"ש בהמשך דברי הגמרא ("יבוא אדיר ויפרע לאדירים מאדירים באדירים") "מאדירים אלו המצרים" (כ"ג' כתר דקליפה – יהל אור שם) – אולי יש לומר, שרומז גם לעבודתם של ישראל ("אדירים") בגילוי והמשכת התורה ("יגדיל תורה ויאדיר") למטה מטה ביותר, "בקרב הארץ" (מצרים, כנ"ל ס"ב), בחצי כדור התחתון, שלזה צריך חזק וגבורה ביותר ("אדיר"), ענין המס"נ (ראה יהל אור שם).

ויזמתק יותר ע"פ סיום דברי הגמרא "ויפרע .. מאדירים באדירים .. מאדירים אלו המצרים .. באדירים אלו חיים" – ש"מים קאי על תורה ("אין מים אלא תורה" (ב"ק יז, א. וש"נ)), ובוה גופא "מים רבים אדירים", ש"ענין שהמים נק' אדירים כי עלמא דאתכסייא עמוק עמוק כו" (יהל אור שם) – דיש לומר, שבתורה גופא קאי על פנימיות התורה, סתים (עלמא דאתכסייא) שבתורה.

(50) ראה יהל אור שם. לקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך ומארוז"ל ע' צט.

(51) תענית כט, סע"א. מג"א או"ח ס"ס תרפו.

(52) נוסח תפלת המועדים.

(53) רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"א. טושו"ע ואדה"ז או"ח ס"ס תקכט.

(54) מגילה ז, ב. שו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ב.

(55) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(56) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.

(57) ראה לעיל הערה 43.

(58) ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

(59) שבת פו, ב.

(60) וכולל גם השלימות דיום השבת (כנ"ל בפנים) – שהרי בשבעה (ועאכו"כ שמונה) ימים רצופים מוכרח להיות בלתי יום השבת.

(61) להעיר מהקשר והשייכות דחנוכה ופורים – שהם ימים טובים מדרבנן, ושויס בכמה דינים, והלכותיהם באים יחד בחיבורו של הרמב"ם (הלכות מגילה וחנוכה), וענינם בספירות – נצח והוד* (תקו"ז חדש צד, ב. שער הכוונות סוף ענין ר"ח ור"ה), תרי פלגי דגופא. ובשניהם מודגש בירור ועליית התחתון באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא (ראה דרושי חנוכה ודרושי פורים בתו"א, שערי אורה, ועוד).

* ועד שיש ב' דעות – מי כנגד נצח ומי כנגד הוד (ראה פע"ח שער מקרא קודש פ"ד. של"ה בטופו (עניני פורים ומגילה), מט' כנפי יונה טנ"ג), ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

(62) ערכין יג, ב.

(63) לשון הכתוב – בחוקתי כז, לב.

(64) ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא שנה זו.

(65) ע"ז ה, רע"ב.

(66) ראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ בא שנה זו.

(67) ראה גם קונטרס משיחות ש"פ תרומה ס"ג-ד. וש"נ. (ועיי"ש (ס"ה ואילך) גם בנוגע להמשך הפרשיות שלאח"ז).

(68) ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט (בסה"מ קונטרסים ח"ב) פ"א.

(69) כלי יקר עה"פ.

(70) תו"א פרשתנו פב, א.

(71) ועד שנקראת על שמו (שמו"ר פ"ל, ד. וש"נ).

מזכרת מחגיגת בר מצוה של מנחם מענדל שיחי' פלדמן – ט' אדר ה'תשפ"ה

- (72) תו"א פרשתנו פא, סע"ד.
(73) לקו"ת ר"פ בחוקותי ור"פ חוקת. ובכ"מ.
(74) תשא לב, טז.
(75) ולהעיר ג' מסיום וחותרם שיעור חומש היומי – "חוקת עולם לו ולזרעו אחריו" (כח, מג).
(76) כולל ג' אתפשטותא דמשה שבכל דרא (תקו"ז תס"ט. תניא פמ"ד) – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
(77) אבות רפ"א.
(78) שם מי"ז.
(79) תקופה שלימה – ראה אבות ספ"ה.
(80) סיום וחותרם כל עבודתו – ("הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א).
(81) ראה ע"ח ש"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור לסי' זך.
(82) נוסף על העילוי דארבעים שנה להסתלקותו, ש"קאי איניש אדעת' דרבי" (כנ"ל ס"ח).
(83) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
(84) תהלים קמ, יד.
(85) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 374. וש"נ.
(86) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).
(87) ישע"י כו, יט.

בס"ד.

אולי כדאי להוסיף הערות דלקמן (במקום המתאים):

(בנוגע לירידה לחצי כדור התחתון שהיא צורך עלי):

להעיר ממגילת תענית (פרק האחרון. הובא בשו"ע או"ח סתק"פ סוס"ב) "בט' בו (ט' אדר) גזרו תענית שנחלקו ב"ש וב"ה". ויש לומר, שאף שזהו"ע בלתי-רצוי, הרי, ע"י ירידה זו ניתוסף עליו גדול יותר בתורה, ע"ד ובדוגמת העילוי שניתוסף ע"י הירידה ד"במחשכים הושיבני" שתלמוד בבלי (ראה שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. ועוד). ויש לומר, שהכוונה הפנימית שבזה (העילוי בתורה) נתגלתה בט' אדר בדורנו זה – שניתוסף חידוש בגילוי והפצת פנימיות התורה בחצי כדור התחתון (ראה גם שיחת ש"פ תצוה ט' אדר תשמ"ה סמ"ט).

(בנוגע למעלת יום ט' אדר):

להעיר ממגילת תענית (רפי"ב): "בתמניא ו)בתשעה באדר יום תרועת מיטרא" (שהתריעו ושמחו על שנענו בשאלתם על המטר שהי' צורך בעולם). וע"פ הידוע ש"מטר" רומז על תורה (כדרשת חז"ל על הפסוק "יערוף כמטר לקחי", "תורה .. חיים לעולם כמטר הזה שהוא חיים לעולם" (ר"פ האזינו ובפרש"י)), יש לומר, שזה רמז גם שבתשעה באדר נענה הצורך בגילוי פנימיות התורה ("מטר") גם בחצי כדור התחתון.

ועי' 374
אגה"ק
תענית
(כנ"ל)

פ"א

הירידה

6

בס"ד. חלק* משיחת ש"פ ויקרא, פרשת זכור, ט' אדר-שני, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

א. לפני עשרים וחמש שנה – בט' אדר-שני היש"ת – הגיע כ"ק מו"ח אדמו"ר לארצות-הברית.

ובהקדמה – שבנוגע למספר שנים שמציינים תקופה שלימה, מצינו בתורה מספר עשר שנים¹, עשרים שנה, שלושים שנה², ועאכו"כ תקופה של חמישים שנה שנקראת "יובל"³; אבל בנוגע לכ"ה שנה, הנה לעת-עתה לא מצאתי שמציינים זאת בתור תקופה. – מצינו בתנ"ך נבואה שנאמרה "בעשרים וחמש שנה לגלותנו"⁴, אבל, לא מדובר שם אודות סיום תקופה של שנים.

אבל אעפ"כ, כבר נתקבל אצל כו"כ מישראל שומרי תומ"צ להחשיב מספר כ"ה שנה כסיום של תקופה⁵, שאז עורכים חשבון וסך-הכל מכל מה שנעשה בתקופה זו, ומחליטים מה צריך לעשות מכאן ולהבא, כך, שיש לנצל זאת עבור ענין של התעוררות בעניני תומ"צ בכלל ובפרט בעבודת התפלה וביראת שמים כו'.

וע"ד שמצינו במכתבו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁶, שלמרות ש"מזהיר .. הזהרה גדולה" שלא לפלפל ולהשכיל השכלות הבדויים מלבו ("אייגענע השכלות") בתניא, ושולל זאת בביטויים קשים ("מיט שטריינגע ווערטער"), מ"מ, כותב בעצמו ש"בעניני עבודה .. שיכולים לקשר בדברי התניא, עם היות שאין זה הכוונה האמיתית בהדברים האלו, מותר לדבר ולהרחיב בהם הדיבור".

ובפרט שנמצאים כאן "פנים חדשות", אורחים, שהגיעו לרגל מלאות כ"ה שנה לבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר לכאן (וביניהם גם כאלו שצריך לברך "שהחיינו" על ראייתם, כדלקמן) – הרי בודאי שטוב ונכון לנצל הזדמנות זו עבור התעוררות לעבודת ה'.

ב. ביום ט' אדר-שני היש"ת, בבואו לכאן, אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחתו⁷:

פותחין בברכה, תודה לא-ל שפדה והוציא אותנו מן המיצר אל המרחב.

ההלכה היא⁸, שהרואה את חבריו החביב עליו הרבה ושמח ונהנה בראייתו, צריך לברך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

הרבי, בעל התניא, כותב בהלכות ברכת הנהנין⁹, שעל כל מאורע של שמחת הלב צריך לברך. בנוסח ברכה זו יש חילוק אם יש לבעל השמחה שותפים בהטובה שגורמת השמחת לבב, או שאין

* נדפסה בתורת מנחם חמ"ב (תשכ"ה ח"ב) ע' 335 ואילך.

1) ראה לך לך טו, ג ובפרש"י. יבמות סד, א. אבות ספ"ה. תו"מ ח"כ ס"ע 85 ובהערה 13.

2) ראה יחזקאל א, א. קיצורים והערות לתניא ע' עו. זחי"ג רמו, סע"ב. עבוה"ק ח"ד פ"יט. תו"מ שם ריש ע' 86.

3) ראה קידושין טו, א. ירושלמי ברכות פ"ד ה"א. פרש"י שמואל-א א, כב. מכילתא (ופרש"י) משפטים כא, ו.

4) יחזקאל מ, א.

5) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהררי"צ ח"ד ע' תכ. ח"ו ע' רנו. אג"ק ח"ד ע' שנה.

6) אג"ק שלו ח"ב ע' תשכ. וראה סה"ש תש"ח ע' 163. וש"י.

7) נדפסה בסה"ש קיץ היש"ת בתחלתו.

8) ראה סדר ברכה"י לאדה"י פ"יב הי"א. וש"י.

לו שותפים. כאשר אין שותפים לבעל השמחה – אזי נוסח הברכה הוא "שהחיינו". ואם יש לו שותפים – אזי נוסח הברכה הוא "הטוב והמטיב".

(וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר:) בשמחת לבב שלי יש לי שותפים – אגודת חב"ד ועסקני הכלל, האישים שנטלו חלק גדול בהיציאה שלי עם משפחתי שיחיו, בעזה"י, מן המיצר אל המרחב.
ג. ובהקדמה:

בדרך כלל, הנה גם כשלומדים מאמר חסידות, לא מדייקים כ"כ, – ובפרט בדבר שכבר נדפס, כדברי אדמו"ר האמצעי¹⁰ אודות "טבע אני"ש, שבדברים שבכתב, שגם שמלאים טעות, לא יחושו על כל הוצאה רבה להשיגם, וכאשר יבואו אותן הדברים בעצמן בדפוס .. כורכו יפה ומניחו בקרן זוית למשמרת כו". ואם הדברים אמורים בזמנו של אדמו"ר האמצעי, עאכו"כ בנוגע לזמנינו זה –

ועאכו"כ בנוגע לשיחה, ובפרט אם היא ב"זשארגאן"¹¹ – יש שמסתפקים בקריאת הדברים בעלמא¹², ולא באופן של לימוד כו'.

אבל, כד דייקת שפיר, הנה גם את השיחות צריכים ללמוד בעיון ובהעמקה¹³, כיון שיש בהם ריבוי ענינים הן בנוגע לתורת החסידות, והן בנוגע לנגלה דתורה, ועאכו"כ בנוגע להלכה למעשה והוראות בעבודת ה'.

ועד"ז בנוגע לשיחה הנ"ל, שיש בה ענינים הדורשים ביאור מצד הלכה, ועאכו"כ ע"פ חסידות, ובאופן שגם כעבור כ"ה שנים (וגם כעבור חמשים שנה וכו') מהווים הם הוראה נצחית, שהרי דברי צדיקים קיימים לעד¹⁴, ומה גם שנדפסו הדברים, והרי דבר שבדפוס הוא לדורי דורות¹⁵.

ומפני קוצר הזמן¹⁶, נתעכב עתה על ענין אחד הדורש ביאור כשלומדים שיחה הנ"ל.

ד. בשיחה הנ"ל מדובר אודות ב' מאורעות שצריך לברך עליהם: (א) ראיית חבירו החביב עליו הרבה ושמח ונהנה בראייתו, שעל זה צריך לברך שהחיינו (וגם כשיש לו שותפים בשמחה והנאה זו, צריך לברך שהחיינו ולא הטוב והמטיב¹⁷, כיון שאין זה ענין של טובה, אלא ענין של שמחה, שעל זה מברכים רק שהחיינו¹⁸), (ב) שמחת לבב שבאה מצד טובה, שבזה יש חילוק בנוסח הברכה: אם אין שותפים לבעל השמחה – מברך שהחיינו, ואם יש לו שותפים – מברך הטוב והמטיב.

(9) שם הי"א. ושי"נ.

(10) בהקדמה לדרך חיים (בסופה).

(11) = בלשון אידיית.

(12) ברשימה נוספת: בין שתיית כוס מיץ ("דזשוס") אחת לחברתה... ובאופן שמביט לרגע בעמוד זה, וברגע שלאח"ז מביט כבר בעמוד השני.

(13) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 34. חל"ד ע' 302. ועוד.

(14) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תקעו. ח"ד ע' שלט. ח"י ע' קמו. ח"י"א ע' שכת.

(15) אג"ק שם ח"ב ע' שפב.

(16) כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק: ובפרט שיש כאלו שמביטים על השעון ומצפים לסיום ההתועודות...

(17) ב"י לאו"ח רסרכ"ה – בשם הרשב"א.

(18) מג"א שם – בשם הלבוש.

וצריך להבין סדר הדברים בהשיחה:

כיון שמתחיל בענין היציאה מן המיצר אל המרחב (ענין של טובה) – הי' צריך להמשיך מיד ע"ד ההלכה בנוגע לנוסח הברכה על ענין זה, שבנדו"ד, שיש לו שותפים, הרי זו ברכת הטוב והמטיב; ולמה מפסיק באמצע בענין נוסף – ראיית חבירו, שברכתה שהחיינו?!

ה. ומפני קוצר הזמן – נתעכב עתה רק על ההוראה בנוגע אלינו:

ובהקדמה – שבמשך כ"ה שנים הנ"ל יצאו כו"כ מבני"י מהמדינה ההיא, שבה הי' כל ענין של תומ"צ קשור עם מסירת נפש, וכיון שלמעלה ראו את החיות וההתלהבות שלהם בקיום התומ"צ ומסירת נפשם עבור עניני יהדות על כל צעד ושעל, הנה בחסדי ה', ובאופן שלמעלה מהטבע, יצאו מן המיצר אל המרחב (כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה הנ"ל), ובאו למקום שבו יכולים לקיים תומ"צ ללא מניעות ועיכובים.

אבל, בבואם למקום זה – יש מהם ששכחו על ענין המס"נ¹⁹; הם חושבים שהצורך במס"נ הי' רק בהיותם במעמד ומצב שיש מניעות ועיכובים, במעמד ומצב ד"מן המיצר קראתי י"ה²⁰, אבל עתה, בהיותם במדינות הרווחה אין צורך במס"נ; יכולים להסתפק בעבודה שע"פ טעם ודעת (גם אז טופח חבירו על שכמו ואומר לו שהוא "אָ פיינער איד"...), ואין צורך בעבודה של מס"נ שלמעלה מטו"ד.

ומה גם שבהיותם כאן למדים הם מהליכות ומנהגי המדינה²¹:

בהיותם במקום שבו היו גוים פראי-אדם ("ווילדע גוים"), היו גם הם צריכים להתנהג בפראות – להיות יהודי-פראי ("אָ ווילדער איד") שאינו מתחשב בחשבונות שכליים; אבל עתה, בהיותו בין גוים שמתנהגים באופן של התיישבות וחשיבות ("סטאַטעטשנע") – צריך גם הוא להתנהג כן.

ולדוגמא: העניבה ("גאַלסטוק") צריכה להיות מונחת במקום המדוייק, והגרביים צריכים להיות בצבע המתאים²², ופשיטא שבכל יום הוא חייב לקרוא את העיתון – חק ולא יעבור – שהרי לולי זאת לא ידע "חס ושלום" מה החליט ה"פרעזידענט" בוואַשינגטאָן בנוגע לענין מסויים. ועד"ז בנוגע לעניני אכילה ושתי' – שהוא חייב לשתות בכל יום כוס חלב או כוס מיץ בשעה הקבועה, ובלאה"כ "אינו מסוגל" ללמוד שיעור קבוע אפילו ב"קיצור שולחן ערוך"...

וכאשר אומרים לו שיעשה חשבון ויתבונן במעמדו ומצבו בנוגע לחיות ולהט ("קאָך") בעניני תומ"צ, כאשר סדר העבודה שלו הוא במדידה והגבלה, שאין להשוותו כלל למעמדו ומצבו כפי שהי' פעם, כאשר סדר העבודה שלו הי' מתוך מס"נ – יש לו חשבון אחר:

19) ראה גם תו"מ סה"מ אדר ע' מא.

20) תהלים קיח, ה.

21) ראה גם תו"מ חמ"א ס"ע 222 ואילך.

22) ראה גם תו"מ חל"ג ריש ע' 196. ושי"נ.

מובא בחסידות²³ (והרי הוא "חסיד"...) שכשם שצריך לידע חסרונות עצמו, כך צריך לידע גם מעלות עצמו. – ההתבוננות במעלות עצמו נחשבת אצלו ל"עבודה" ע"פ דרך החסידות. – ולאחרי ככלות הכל – טוען הוא – הרי הוא במצב די טוב... ומה גם – טוען הוא – שיש לו ב"בנק" "חשבון גדול" מהמסירת-נפש שהיתה לו במדינה ההיא, כך שעכשיו יכול לנוח!

ומובן, שהסך-הכל מהחשבונות הנ"ל הוא – שנמצא במעמד ומצב של שינה, וכתוצאה מזה נחלשים כחותיו הרוחניים – כפי שרואים בנוגע לכחות גשמיים, שכאשר לא משתמשים בהם הרי הם נחלשים (וכדי לחזור ולהשתמש בהם מחדש, יש צורך ביגיעת נפש ויגיעת בשר, ובתחילה טובלים כאבים כו'), וכן הוא גם בכחות רוחניים.

ו. ועל זה באה ההוראה מהשיחה הנ"ל – כאשר (לא מניחים אותה ע"ג המדף, אלא) **לומדים**

אותה :

לכל לראש – שגם לאחרי כ"ה שנים של שינה... יכולים להתעורר ולברך "שהחינו" (כמוזכר בהתחלת השיחה), היינו, לחזור ולהתחיל לעסוק בכל עניני העבודה בחיות מחודשת, ומתוך מס"נ, כאילו רק אתמול יצא ממדינה ההיא.

ולאחרי שיתחיל לעסוק בעבודה בחיות מחודשת (תוכן ברכת שהחינו) – בודאי לא ישאר יחידי (גם אם בתחלת העבודה נדמה לו שהוא יחידי, ובמילא, מה כבר יוכל לפעול?!...), אלא יהיו לו שותפים בעבודה²⁴ (כמוזכר בהמשך השיחה אודות השותפים שנטלו חלק ביציאת כ"ק מו"ח אדמו"ר מן המיצר אל המרחב), ואז יוכל גם לברך ברכת "הטוב והמטיב".

ונקודת הענין – שלמרות שכתוצאה מהיציאה מן המיצר אל המרחב נחלש ונתעלם כח המס"נ, צריך לגלות את הכוונה האמיתית שביציאה מן המיצר אל המרחב (שהרי "מה" מצעדי גבר כוננו גו"י²⁵, להשלים את הכוונה העליונה²⁶) – שגם בה"מרחב" תהי' העבודה דקיום התומ"צ והפצת המעיינות באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

וכן הוא בנוגע לכל עניני העלמות והסתרים – שכאשר מבטלים אותם, אזי מתגלה הכוונה הפנימית שבהם, ועל ידם גופא ניתוסף בעניני קדושה. וכידוע הפירוש²⁷ במארז"ל²⁸ "מתוך שלא לשמה בא לשמה", ש"מתוך שלא לשמה" היינו ה"יתוך" (הפנימיות) של ה"שלא לשמה", שמה באים לדרגא נעלית יותר ב"לשמה".

* * *

23 ראה סה"ש תרפ"ז ע' 114. תרפ"ח ריש ע' 7. תשי"ה ע' 42. השי"ת ע' 386. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' נא (נעתק ב"היום יום" כו חשון).

24 לא כמו בענין השינה, שבזה אין "שותפות", אלא כל אחד ישן בפני עצמו...

25 תהלים לז, כג.

26 ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תקסא (נעתק ב"היום יום" יד חשון), שם ח"ה ע' קג (נעתק ב"היום יום" י תמוז). שם ח"ו ע' תז (נעתק ב"היום יום" ג אלול) ועוד.

27 ראה לקו"ש ח"כ ע' 50 ואילך. וש"נ.

28 פסחים נ, ב. וש"נ.